

Θεολογικές παράμετροι των Ελληνορθόδοξων ταφικών μας παραδόσεων

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Πειραιώς](#)

Στις ταφικές παραδόσεις του λαού μας και στη θεολογική τους διάσταση αναφέρεται με τοποθέτησή του το Γραφείο επί των Αιρέσεων και Παραθρησκειών της Ιεράς [Μητροπόλεως Πειραιώς](#)

“Αφορμή για την παρούσα ανακοίνωσή μας πήραμε από πρόσφατα γεγονότα επωνύμων συνανθρώπων μας, οι οποίοι, αφήνοντας τον μάταιο και πρόσκαιρο ετούτο κόσμο, κατέληξαν στα μακάβρια αποτεφρωτήρια – σπαστήρια”, αναφέρεται από το Γραφείο στην ανακοίνωση με τίτλο: “ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΤΑΦΙΚΩΝ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ”.

Αναλυτικά η ανακοίνωση:

Ο θάνατος είναι αναμφίβολα το φοβερότερο και το πλέον αναπόφευκτο γεγονός στον άνθρωπο. Γενεσιουργός του αιτία του η έκπτωση από την αυθεντικότητά του δια της παρακοής των Πρωτοπλάστων, παρά το ότι ο Θεός τους είχε

προειδοποιήσει πως, «η δε αν ημέρα φάγητε απ' αυτού [του καρπού της αμαρτίας] θανάτω αποθανείσθε» (Γεν.2,17). Ο απόστολος Παύλος διευκρινίζει πως «δι' ενός ανθρώπου η αμαρτία εις τον κόσμον εισήλθε και διά της αμαρτίας ο θάνατος, και ούτως εις πάντας ανθρώπους ο θάνατος διήλθεν» (Ρωμ.5,12). Η αμαρτία, δηλαδή η εθελούσια απομάκρυνση από το Θεό, την πηγή και τον χορηγό της ζωής, γεννά τη φθορά και αυτή οδηγεί στο θάνατο, διότι «τα οψώνια της αμαρτίας θάνατος» (Ρωμ.6,23).

Ο άνθρωπος αυτοεξόριστος μακριά από την κοινωνία του Θεού και αποκομμένος από την ζωογόνο χάρη Του, άρχισε να βιώνει το απύθμενο κενό της απουσίας Του, την φρίκη της μοναξιάς του και προπαντός το φόβο και την φρικαλεότητα του θανάτου. Στο εξής η ανθρώπινη ιστορία θα είναι ένας αδιάκοπος αγώνας απώθησής του. Και επειδή δεν μπορούσε να λυτρωθεί απ' αυτόν, προσπαθούσε να αποφεύγει οτιδήποτε είχε σχέση με αυτόν. Τον τρομοκρατούσε η θέα των νεκρών σωμάτων και γι' αυτό πάσχιζε να τα αποστρέφεται και να τα καταστρέφει.

Ένας τρόπος καταστροφής ήταν η καύση, η οποία ήταν διαδεδομένη στον προχριστιανικό κόσμο. Κυρίως αυτός ο τρόπος καταστροφής των νεκρών χρησιμοποιούνταν στα πεδία των μαχών. Παρά τούτα είχε επικρατήσει και η ταφή και σε πολλούς λαούς (π.χ. Αιγυπτίους) η ταρίχευση, διότι είχε διασωθεί στις πανάρχαιες παραδόσεις τους η αρχέγονη πίστη στην μετά θάνατον ζωή.

Αλλά ήρθε ο Λυτρωτής μας Χριστός στον κόσμο, να απολυτρώσει το ανθρώπινο γένος από την αιχμαλωσία του Σατανά, την δουλεία της αμαρτίας, τη φθορά και το θάνατο. Έγινε άνθρωπος για να μεταγγίσει τη θεότητα στην ανθρωπότητα, να δώσει ξανά τη δυνατότητα στον άνθρωπο να ανακτήσει τη δυνατότητα της αθανασίας, να πραγματοποιήσει το «καθ' ομοίωσή» του με το Θεό, δηλαδή να γίνει κατά χάριν Θεός.

«Ο Λόγος σαρξ, εγένετο» (Ιωάν.1,14), «ίνα καταργήση τον το κράτος έχοντα του θανάτου τουτ' έστιν τον διάβολον» (Εβρ. 2, 14). «Η ενανθρώπηση του Θεού έγινε για να καταργηθεί ο θάνατος, η αμαρτία και να νικηθεί ο διάβολος. Ο Χριστός προσέλαβε θνητό και παθητό σώμα, για να νικήσει τον θάνατο στο ίδιο Του το σώμα. Διά της σταυρώσεώς Του και της αναστάσεώς Του νίκησε τον θάνατο και έδωσε στον άνθρωπο την δυνατότητα, αφού ενωθεί μαζί Του, να νικήσει και αυτός τον θάνατο στην προσωπική του ζωή. Έτσι πλέον μετά την σάρκωση του Θεού Λόγου ο θάνατος αλλάζει για τους χριστιανούς όνομα και προσανατολισμό· δεν ονομάζεται θάνατος, αλλά κοίμηση και γίνεται μία γέφυρα προς την αιώνια ζωή»[1].

Ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός μας απέδειξε, με την δική Του λαμπροφόρο Ανάσταση

ότι, για όσους πιστεύουν σ' Αυτόν, δεν υπάρχει θάνατος Ο πιστός μεταβαίνει «εκ του θανάτου εις την ζωήν» (Ιωάν.5,24) και άρα δεν τον φοβίζεται αυτός. Ως από κατάλοιπο της αμαρτίας έρχεται μεν ο χωρισμός της ψυχής από το σώμα, αλλά αυτό το γεγονός δεν λογίζεται ως θάνατος με την οντολογική του σημασία, αλλά κοίμηση, ένας μακάριος μακρύς αναπαυτικός ύπνος του σώματός μας, από τον οποίο θα ξυπνήσουμε όταν ακούσουμε τις αγγελικές σάλπιγγες της γενικής αναστάσεώς μας, Τα σώματα των κεκοιμημένων αναπαύονται εκεί μέχρι να ηχήσει η έσχατη σάλπιγγα και να αναστηθούν εν Κυρίω (Α΄Θεσ.4,16), να επανενωθεί η ψυχή με το σώμα, να ξανασυσταθεί ολοκληρωμένη η ψυχοσωματική μας οντότητα, για να εισέλθουμε στην αιωνιότητα, είτε στον δοξασμό, είτε στην αιώνια κόλαση, ανάλογα με την επί γης ζωή μας.

Στα έσχατα της ανθρώπινης ιστορίας, όταν ο Θεός αποφασίσει, θα γίνει η ανάσταση των νεκρών, δηλαδή θα γίνει ξανά η ένωση ψυχής και σώματος (Λουκ.20,37.Α΄Θεσ.4,16), όπως έγινε και με το αναστημένο σώμα του Χριστού. Το ανθρώπινο σώμα θα συνδοξασθεί με την ψυχή, καθ' ότι «δει το φθαρτόν τούτο ενδύσεται αφθαρσίαν και το θνητόν τούτο ενδύσεται αθανασίαν» (Α΄Κορ.15,52).

Γι' αυτό και οι πρώτοι χριστιανοί, αλλά και όλοι συνειδητοί πιστοί όλων των εποχών σέβονταν και σέβονται το ανθρώπινο σώμα, το βαπτισμένο, το μυρωμένο, το ενωμένο με το Χριστό δια της Θείας Κοινωνίας και των άλλων Ιερών Μυστηρίων, ως ποίημα του Θεού, ως μέλος Χριστού (Α΄Κορ.6,15), ως ναός του Αγίου Πνεύματος (Α΄Κορ.6,19). Η κοινωνία του Σώματος και του Αίματος του Κυρίου διοχετεύει στο ανθρώπινο σώμα στοιχεία αθανασίας και επιβεβαιώνει τον μελλοντικό του θρίαμβο (Ιωάν.6,33).

Για τούτο η Εκκλησία θεωρεί τα λείψανα των μελών Της και ιδιαίτερα των Μαρτύρων και των Αγίων, ως αγιασμένα μέλη του σώματος του Χριστού και αποδίδει σ' αυτά ιδιαίτερη τιμή, «ως λίθων πολυτίμων πολυτιμότερα», σύμφωνα με παλαιοχριστιανικό κείμενο.

Αντίθετα ο πτωτικός κόσμος, αρνούμενος την απολυτρωτική δωρεά του Θεού και το αγιαστικό και μεταμορφωτικό έργο του Χριστού προς το ανθρώπινο γένος, συνεχίζει να βιώνει την προχριστιανική φρίκη του θανάτου με την απαισιοδοξία και τον μηδενισμό της μεταπτωτικής πορείας του ανθρώπου. Δεν θέλει να έχει μέλλον η ύπαρξή του και γι' αυτό την περιορίζει στην παρούσα ανιαρή και απαισιόδοξη ζωή. Τον φοβίζεται ο θάνατος και γι' αυτό θέλει να καταστρέψει ό,τι του τον θυμίζει. Η θέα του νεκρού τον συγκλονίζει και για τούτο θέλει να απαλλαγεί από αυτή. Δεν αντέχει να βλέπει ούτε κάποιο ταφικό μνημείο και για τούτο επιδιώκει να σβήσει κάθε ίχνος μνήμης, δια της πύρινης καταστροφής, δια της φωτιάς και του σπαστήρα που συνθλίβει το οστικό σκελετό του νεκρού,

κάνουν σκόνη, και τα κονιορτοποιημένα οστά τα σκορπούν στη φύση.

Αλλά, δυστυχώς και με την μακάβρια απωθητική πρακτική, δεν μπορούν να απαλλαγούν από την βαθύτερη υπαρξιακή κενότητα, η οποία δημιουργείται μοιραία στις ψυχές τους. Η πίστη στον Ζωοδότη Θεό, στον Χριστό, που έγινε άνθρωπος, για να μας απολυτρώσει από την αυτή την φρίκη, είναι το μοναδικό και το πλέον αποτελεσματικό αντίδοτο.

Αφορμή για την παρούσα ανακοίνωσή μας πήραμε από πρόσφατα γεγονότα επωνύμων συνανθρώπων μας, οι οποίοι, αφήνοντας τον μάταιο και πρόσκαιρο ετούτο κόσμο, κατέληξαν στα μακάβρια αποτεφρωτήρια - σπαστήρια. Δεν γνωρίζουμε αν ήταν δική τους η επιλογή να καούν τα σώματά τους, ή επιλογή των συγγενών τους. Το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Τα θεοδημιούργητα σώματά τους κατέληξαν να γίνουν κάρβουνα και στάχτες στα μακάβρια αποτεφρωτήρια - σπαστήρια.

Θα ήταν προφανώς πλεονασμός να ισχυριστούμε ότι με την ανακοίνωσή μας ετούτη θα πρωτοτυπούσαμε, προβάλλοντας τον σεβασμό προς το ανθρώπινο σώμα και το άτομο της καύσης των νεκρών. Η αγία μας Εκκλησία έχει αποφανθεί προ πολλού και με θεολογική και ανθρωπολογική σαφήνεια την αντίρρησή της στη αποτέφρωση των νεκρών.

Η φωτιά και ο σπαστήρας έχουν την ιδιότητα της καταστροφής, η οποία, ανάλογα με την δύναμή τους καταστρέφουν κάθε υλικό στοιχείο. Ανέκαθεν ο άνθρωπος γνωρίζει την δύναμη του πυρός και της συνθλίψεως και την καταστροφική τους δυνατότητα και για τούτο παίρνει τις απαραίτητες προφυλάξεις από αυτές.

Κάποιοι, και εντός της Εκκλησίας, ισχυρίζονται ότι, εφόσον τα υλικά στοιχεία δεν εξαφανίζονται, δια της καύσεως, αλλά αλλάζουν σύσταση, δεν μπορεί να θεωρηθεί η καύση των νεκρών απαγορευτική και από θεολογικής απόψεως. Θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε μαζί τους. Όντως, τίποτε δεν χάνεται στον υλικό κόσμο, διότι απλά η ύλη, είτε αλλάζει μορφή, είτε μετατρέπεται σε ενέργεια και τανάπαλιν.

Αλλά αλλού είναι η ουσία. Το ανθρώπινο σώμα δεν είναι ένα από τα άπειρα υλικά στοιχεία του κόσμου. Δημιουργήθηκε από τα χέρια του Θεού, με απώτερο στόχο τον αγιασμό του, την κατά χάριν θέωσή του, τον συνδοξασμό του με το αθάνατο στοιχείο του, την ψυχή. Ενώ η ψυχή είναι ο «έσω άνθρωπος» (Ρωμ.7,22, Β΄Κορ.4,19, Εφ.3,16), το σώμα είναι ο «έξω ημών άνθρωπος» (Β΄Κορ.4,16). Εάν λείπει ένα από αυτά τα δύο στοιχεία δε λογίζεται ολοκληρωμένος άνθρωπος. Βεβαίως η ψυχή έχει μεγαλύτερη αξία (Μάρκ.8,37), αλλά και το σώμα είναι δημιουργημένο από το Θεό (Γεν.2,7) και από την πρόσληψή του από το Θείο

Πρόσωπο του Λυτρωτή μας Χριστού. Και το πιο σπουδαίο: από την ευλογημένη στιγμή της Θείας Ενανθρωπήσεως το ανθρώπινο σώμα (η κοινή μας ανθρώπινη φύση) παραμένει εσαεί ενωμένο με το θεία φύση στο Πρόσωπο του Θεανθρώπου. Το ανθρώπινο σώμα έχει πια θεωθεί. Δεν είναι ένα απλό υλικό σύνολο, αλλά μέλος Χριστού (Α΄Κορ.6,15), ναός του Αγίου Πνεύματος (Α΄Κορ.6,19). Η κοινωνία του Σώματος και του Αίματος του Κυρίου διοχετεύει στο ανθρώπινο σώμα στοιχεία αθανασίας και επιβεβαιώνει τον μελλοντικό του θρίαμβο (Ιωάν.6,33).

Στα έσχατα της ιστορίας τα πάντα θα καταστραφούν εν πυρί «Ήξει δε ημέρα Κυρίου ως κλέπτης, εν ή οι ουρανοί ροιζηδόν παρελεύσονται στοιχεία δε καυσούμενα λυθήσεται και γη και τα εν αυτή έργα ευρεθήσεται ... ουρανοί πυρούμενοι λυθήσονται και στοιχεία καυσούμενα τήκεται» (Β΄ Πέτρ.3,10, 12). Θα κατακαούν και θα καταστραφούν (για να αναδημιουργηθεί) ολόκληρος ο υλικός κόσμος, εκτός από τα ανθρώπινα σώματα, των οποίων θα προηγηθεί η γενική ανάσταση. Πριν τη συντέλεια, «αυτός ο Κύριος εν κελεύσματι, εν φωνή αρχαγγέλου και εν σάλπιγγι Θεού καταβήσεται απ' ουρανού και οι νεκροί εν Χριστώ αναστήσονται πρώτον, έπειτα εμείς οι ζώντες οι περιλοιπόμενοι άμα συν αυτοίς αρπαγησόμεθα εν νεφέλαις εις απάντησιν του Κυρίου εις αέρα, και ούτω πάντοτε συν Κυρίω εσόμεθα» (Α΄Θεσ.4,16-17). Η ζωοποίηση των σωμάτων, η ένωσή τους με τα πνεύματά τους και η αρπαγή τους θα γίνει ξαφνικά και πριν τα δραματικά γεγονότα που θα ακολουθήσουν και γι' αυτό ο Κύριος προειδοποίησε: «αγρυπνείτε ουν εν παντί καιρώ δεόμενοι ίνα καταξιωθήτε εκφυγείν πάντα τα μέλλοντα γίνεσθαι και σταθήναι έμπροσθεν του Υιού του ανθρώπου» (Λουκ.21,36). Γι' αυτό και η τιμή προς τα θεοδημιούργητα σώματά μας εξαίρεται από τον λόγο του Θεού. Γι' αυτό και η Εκκλησία μας, στην διςχιλιόχρονη ιστορική της πορεία έδειξε τον απαιτούμενο σεβασμό (και) προς τα σώματα, ως «ναούς του Αγίου Πνεύματος» (Α΄Κορ.6,19), τα οποία θα αφθαρτοποιηθούν και θα συνδοξασθούν στον μέλλοντα αιώνα, όπως ήδη συμβαίνει με τα αδιάφθορα σκηνώματα των Αγίων που υπερβαίνουν την κυτταρική σήψη και φθορά, (Αγ. Σπυρίδωνος, Αγ. Γερασίμου, Αγ. Αλεξάνδρου Εβίρ, Αγ. Ιωάννου Ρώσου, και άλλων).

Γι' αυτό και η Εκκλησία μας, δια μέσου των αιώνων, ως τα σήμερα, συνεχίζει να τιμά τα σώματα των κεκοιμημένων ως ιερά. Να σέβεται τα κοιμητήρια, ως τόπους, όχι μακάβριους, αλλά σημαντικούς για τους πιστούς, διότι εκεί βρίσκονται αποθεμένα τα σώματα των προσφιλών μας προσώπων, τα οποία προσμένουν την ανάστασή τους και την μελλοντική συνάντηση μαζί μας. Οι τάφοι είναι μικροί «οίκοι» που στεγάζουν αυτά τα σώματα και τους φροντίζουμε με περισσή επιμέλεια. Οι επιμνημόσυνες τελετές έχουν μεγάλη θεολογική και ανθρωπολογική σημασία, διότι εκτός από ικεσίες στο Θεό, υπενθυμίζουν στους ζώντες συγγενείς το βέβαιο και συγκλονιστικό γεγονός του θανάτου και την δίκαιη κρίση του Θεού.

Μέσα στους τάφους αναπαύεται το υλικό στοιχείο των τεθνεώτων αδελφών μας, οι οποίοι προσμένουν, μαζί με μας την κοινή ανάσταση, την ελπιδοφόρα ημέρα, κατά την οποία θα ηχήσουν οι αγγελικές σάλπιγγες, «αρπαγησόμεθα εν νεφέλαις εις απάντησιν του Κυρίου εις αέρα, και ούτω πάντοτε συν Κυρίω εσόμεθα» (Β' Θεσ.4,16). Και σύμφωνα με την ορθόδοξη πίστη μας, όπως θαυμάσια την εκφράζει ο άγιος Χρυσόστομος, «Τότε πληρούται η Κεφαλή, τότε τέλειον σώμα γίνεται, όταν ομού πάντες ώμεν συνημμένοι και συγκεκολλημένοι»[2].

Δια των διαχρονικών μας συνηθειών, όσον αφορά τις ταφικές μας παραδόσεις δίνουμε και μια σιωπηρή και έμπρακτη μαρτυρία, ότι ο θάνατος το δικαίου δεν λογίζεται θάνατος, όπως τον θεωρούν οι άπιστοι, αλλά κοίμηση. Δια των επικήδειων και επιμνημόσυνων τελετών μας, εφ' ενός τιμάμε τους κεκοιμημένους συγγενείς και αδελφούς μας και αφ' ετέρου ομολογούμε την πίστη μας ότι «ο θάνατος ούκετι κυριεύει» (Ρωμ.6, 9) και «το χάρισμα του Θεού είναι ζωή αιώνιος» (Ρωμ.6, 23). Αντλούμε δι' αυτών οι ζώντες την μακάρια ελπίδα και γλυκιά προσμονή ότι ο θάνατος λογίζεται ως προσωρινός χωρισμός του ψυχικού μέρους από του σωματικού, ως προσωρινό κατάλοιπο της πτώσεως και της αμαρτίας και χαρακτηρίζεται ως ύπνος (Μάρκ.5,40.Ιωάν.11,11). Στα έσχατα της ανθρώπινης ιστορίας, όταν ο Θεός αποφασίσει, θα γίνει η ανάσταση των νεκρών, δηλαδή θα γίνει ξανά η ένωση ψυχής και σώματος (Λουκ.20,37.Α' Θεσ.4,16), όπως έγινε και με το αναστημένο σώμα του Χριστού και της Υπεραγίας Θεοτόκου. Το ανθρώπινο σώμα θα συνδοξασθεί με την ψυχή, καθ' ότι «δει το φθαρτόν τούτο ενδύσεται αφθαρσίαν και το θνητόν τούτο ενδύσεται αθανασίαν» (Α' Κορ.15,52) και ως εκ τούτου χρήζει τιμής και περιποιήσεως και όχι καταστροφής.

Κλείνοντας την ανακοίνωσή μας, δηλώνουμε κατηγορηματικά ότι δεν εχθρευόμαστε όσους επιλέγουν την αποτέφρωση, και ούτε έχουμε σκοπό να θίξουμε επαγγελματικά και οικονομικά συμφέροντα, που σχετίζονται με αυτή. Αποκλειστικός σκοπός μας είναι η ποιμαντική μας υποχρέωση να προβάλλουμε την

διδασκαλία της Εκκλησίας μας σχετικά με την ιερότητα του ανθρωπίνου σώματος, την ψυχοσωματική ενότητα της ανθρώπινης φύσης, να εξάρουμε το θαύμα της δημιουργίας μας και να τονίσουμε τον υπέρτατο σκοπό της ύπαρξής μας, που είναι η κατά χάριν θεωσή μας. Να ενημερώσουμε τους πιστούς μας για την υποχρέωσή μας να τηρούμε με ακρίβεια όλα όσα η Αγία μας Εκκλησία διδάσκει και να προσαρμόζουμε την βιωτή μας προς τον τρόπο ζωής, που Εκείνη προβάλλει. Γι' αυτό και παιδαγωγικά φερόμενη η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας μας, απαγορεύει την εξόδιο ακολουθία και την επιμνημόσυνη δέηση για όσους επιλέγουν την αποτέφρωση – σύνθλιψη.

Εν προκειμένω, οφείλουμε ως συνειδητά μέλη της Αγίας μας Εκκλησίας, ακολουθώντας την αρχέγονη διδασκαλία Της, να αποδίδουμε τον προσήκοντα σεβασμό (και) στην ιερότητα του ανθρωπίνου σώματος. Να ακολουθούμε, με πιστότητα ό, τι Εκείνη διδάσκει και προβάλλει, όσον αφορά την φροντίδα των προσφιλών μας κεκοιμημένων και να μην παρασυρόμαστε σε αλλότριες, από την ελληνορθόδοξη παράδοσή μας, ταφικές συνήθειες, ως «οί λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα» (Α΄Θεσ.4,13)!

[1] <https://www.vatopedi.gr/geron-efrem-vatopedinos/oso-megaliteri-pnevmatiki-katastasi-echi-o-anthropostoso-den-fovate-ton-thanato/>

[2] Αγ. Ιωάν. Χρυσοστόμου, Εις Εφεσίους 3,2. PG 62,26)